

JÓRY JUDIT

„Elleng a néma, kék idő”

Széles Judit munkáiról

Széles Judit hímezett, applikált A-betűje nagyon meghatározó és fontos alkotás. A művész személyisége, egyénisége és környezetének élő és eltávozott alakjai lelkemben az elsők között vannak. Ezt az A betű – az első betű – is bizonyítja, pontosabban jelképezi. A Földközi-tenger keleti térségében már a kereszténység előtt úgy vélték, hogy a betűk, különösen az A-betű, az alfa, legfontosabb és bajelhárító erejű.

Széles Judit betűje, személye, kedvessége is bajelhárító. A *Karácsonyi kép* színes anyagokból készült, több nézőpontból értelmezhető, pirosan izzó papírdoboz, csomagkavalkáddal vagy a kisméretű spárgahorgolással keretezett textiltabló örömet adók. A csipkét csipkére halmozó hópehelyangyal, amely fehérebb a gyolcsnál, s fehérebb a „hó-gyepnél”, az A betűs képbe applikált „kopott kobalt kék” liliomsor és az A-betűvel harmonizáló gyöngéd *Kódexlap* mind-mind bajelhárító, tehát kedvderítő.

Széles Judit minitextiljei, zászlói és textilképei meghatározó alkotások. Kollázsait ihlethette a népművészet számtalan példája, a minuciózus zárdamunkák egy-egy ékszerdarabja és a patchwork-technika is, amelynek az ezerhétszáz és ezernyolcszáz évesekben készült különleges munkáit a Victoria and Albert Museum őrzi.

A művész grafikai munkássága is meghatározó. Számos könyvborító fűződik a nevéhez. Ágh István és más kortárs költők – Bella István, Tóth Bálint, Marsall László könyvcímlepageit tervezte. Ágh István *Felekirály* és a *Struga manó csöngölődzik* című meseregényének fedéltervét és belső illusztrációit készítette. Majd a diafilmben, a képeket megsokszorozva hatvan lapra bővült a Struga Manó meséje. A mesejelenetek nyomott kartonból készültek. Széles Judit belevág ebbe a technikába is, a ruhaanyagot teszi át az alkalmazott grafika bonyolult területére. Rengeteg mintát használ, s a különböző struktúrák teszik gazdaggá a felületet. Így művészi oeuvre-jében a textilgrafika is nagy szerepet kap, megerősítve és kiegészítve a lírai képek gyűjteményét.

Kisméretű képeit a flóra és a fauna elhullott darabjaiból építi föl. Egy állat rágta lyukas levél vagy egy másik, erezetes, agyontiport lepkeszárny, a júdáspezből készült kompozíció, szalmaszövet, fényes hagymahéj, teamaradék, elszáradt, de a színét őrző hófehér liliumlevél-halom, fűszerek és tönkrement csipkék válnak a képek alkotóelemévé.

A Ferenczy-díjas textilművész, anyaghalmozó. Mindent gyűjt, megtalál, sorba rak. Kis darabokat tesz félre. Asztalnemű vagy ágyöltözet darabját, hímezett konyhai dísz, bíbort, bársonyt, patyolatot, damasztot, szétrongyolódott pamut- vagy tülldarabot, tafotát, selymet, durva vásznat, zsákvásznat, párnahajat, aranyat, atlaszt, csipkét, gyűrött talált anyagot, színeset, fényeset, feketést, rozsdást s villanó ezüstöt. Munkáit figyelve feltehetően egy tétován szálló tollpihét, gyöngyöt, flittert, száraz virágot, elgyötört falevelet sem hagyyna elveszni. Minden anyagdarab értékes. Széles Judit önkényesen és szabadon dolgozza fel az anyagokat. Az alapra kis darabokat rak fel, vagy részeket varr egymás mellé, és felrúgva a szabályokat, érzékletes, nagyméretű munkákat hoz létre. „Tündérbiztonsággal dolgozik.”

Négy-öt nagyméretű anyagmunkája különösen feltűnő. Komor, „tűnődő” színek szolgálnak alapul – a *Szegény özvegy két fillérje* –, míg az égő „vasszínű” háttérben, mint csillagok, „zajtalan csillagzatok” szikráznak, „csillannak” az arany és ezüst színek. A monokróm felületen végig vezet az *Írás*: „...igazán mondom néktek, hogy a szegény özvegy mindenkinél többet vete...” S közben nagyobb aranypénzek, aranytallérok villannak, aranyfonalakból, míg az apró aranyfillérek több helyütt sűrűn ellepik, elborítják a felületet mint féltett fejedelmi kincsek, mint kiömlött fénylő magvak.

Ezek a részek a munkán olyanok, mint egy „arany varázslat”.

Látszólag alkonyba hajló a másik nagyméretű textilkép, az *Intő üzenet*. Az üzenet sötétjét azonban az ezüst anyagból sorolt szó sor nemessé és felemelővé változtatja. Az Isten szó vastagon, hangsúlyosan ezüst színben, feltűnően sugárzik ki a szövegből. A kivágott betűk egy különleges, nagyvonalú látványt eredményeznek. A többi szöveg betűin kis emberalakok látszanak. Még olyan is a hatás, mintha a betűk „ezüstpapírból” lennének kivágva. Természetesen textilből vannak.

Ez is egy szentkép. Egy ezüsthéber mű.

Intő, szinte tiszteletet parancsoló üzenet.

A *Virágváros*, rózsaváros színes, eleven alkotás. Olyan is, mint Madonna hortus conclususa, zárt kertje... azért Széles Judité nyitott terület.

Éppúgy, mint a *Között* című munka csíkos, kockás, rózsás felülete, szinte hullámszerű, és ahol a kézzel varrt keret különbözően változó, hol keret, hol kép.

A hímzéssel díszített *Cantata Profana* rózsaszínűen, világos vörösen, „selyem-sárgán” dominál. Ég a... „mályva égbolt”... és a „piros menny”.

A *Hová megyünk* című textil alapja fekete, de a szövöttanyag-motívumok s tarisznyadarabok sora szintén élénk színű a vörös különböző árnyalataival s más élénk színekkel. Arany csillan, angyal villan. A „...kik vagyunk, honnan jövünk és hová megyünk...”, egy Paul Gauguin szövegrészlet s a cím is értelemszerűen innen származik. Ezért van a képtéren egy kérdőjel. A látvány mozgalmas, sok motívummal, alakzattal, háromszögekkel telített. Sok mindent mondhatnak, jelenthetnek a halmozott formák.

Élénk színűen kék, az *Elleng a néma, kék idő*, ahol a felső képmezőben „lassan tűnődve” kék angyalok látszanak, míg lefelé tollak hullanak esendően a szimbolikus létra mellett. A képrészleten „hideg mohakék” színek is látszanak.

A mű címe József Attila *Reménytelenül* című verséből idéz.

A *Szent Erzsébet* című, nagylélegzetű textil erősen kitűnik a művészi repertóriumból. Olyan is, mint egy oltárkép. Nemes, nagyszabású, elegáns. És bőkezű. Sok ajándékot ad. Az anyagbőség ajándéka előtt meg kell említeni, hogy egy kedves családtagot hívtak Erzsébetnek. Nem mellékesen Erzsébet a csipkeverők szentje is.

Nem hagyományos ez a látszólag maszkyszerű, szinte antropomorf, arctalan szent. Mégis az arc helyére tett kerek csipke, a glóriával és a glóriálával s a képtér széléig húzó dús, rakott köpönyeg és a szélesen széttárt, adományozó karok, a magasra felhajtott selyem kötély, az egész mű fényessége, különössége nagyon lággyá, szeretetteljessé, nőiessé, emberivé és szentté teszi a műtárgyat. A ruha külön komponált középső része – mint a miseruhák hátsó keresztje – aranybőséggel telített. Tehát ismét megjelenik az „aranyvarázslat”. S újból a rózsák, rózsával teleszórt látvány. Rózsák ajándék.

Széles Judit zászlói nem a világi lobogók, hanem inkább a hosszú, keskeny hagyományos, liturgikus körmeneti zászlókhöz hasonlatosak, vagy a középkori harci, hadi instrumentumokhoz illeszthetők. A nagyon puha, vékony, áttetsző, szinte átlátszó vidám színű *Zászló* valóban keskeny, három méter hosszú, egy méter széles. A háromszögű szőlőfürt válik geometriai háromszöggé, háromszor ismétlődően az anyag felszínén. A szőlő elborítja a zászlót, nélkülözve a heraldikai, vallási attribútumokat. Bár a szőlő bibliai jelkép is. Szinte látszik, ahogy lobog a lobogó a szélben. Lobog a lankás vidéken a kanyargó körmenetben a bükkök között. ◀

JÓRY JUDIT (1945) művészettörténész, író, Budapesten él. A közelmúltban megjelent könyvei: *Vetkőztetik a menyasszonyt* (2005); *Hóbandázs* (2007); *Szerelem és gyászdal* (2011).